



“DO‘STLIK”(KIROV) KANALI (SIRDARYO VILOYATI MIQYOSIDA) TARIXI

Guliston davlat universiteti akademik litseyi tarix fani o‘qituvchisi

Mamatqulova Dilafruz Maxmarasulovna

Annotatsiya: *Ushbu maqolada Sirdaryo viloyatida joylashgan “Do‘stlik” kanali, ya’ni Kirov kanalining tashkil topish tarixi, uning Mirzacho‘l hududlarini o‘zlashtirishdagi ahamiyati hamda qishloq xo‘jaligi rivojiga qo‘shgan hissasi yoritilgan. Shuningdek, kanalning qurilish jarayoni, uning iqtisodiy va ijtimoiy ahamiyati hamda mustaqillik yillaridagi o‘zgarishlar haqida ma’lumot berilgan*

Kalit so‘zlar: *Do‘stlik kanali, Kirov kanali, Sirdaryo viloyati, Mirzacho‘l, irrigatsiya tizimi, sug‘orish inshootlari, qishloq xo‘jaligi, suv xo‘jaligi, kanal qurilishi, cho‘l hududlarini o‘zlashtirish, sug‘oriladigan yerlar, paxtachilik, g‘allachilik, bunyodkorlik, suv resurslari, mustaqillik davri, melioratsiya, nasos stansiyalari, ekologiya, infratuzilma.*

Kirish

O‘zbekiston hududida sug‘orish tizimlari qadim zamonlardan buyon dehqonchilik va aholi turmushida muhim o‘rin tutib kelgan. Ayniqsa, Mirzacho‘l hududlarini o‘zlashtirish jarayonida yirik irrigatsiya inshootlari qurilishi mamlakat iqtisodiyoti va qishloq xo‘jaligining rivojlanishiga katta hissa qo‘shgan. Shunday muhim suv inshootlaridan biri Sirdaryo viloyatida joylashgan va xalq orasida “Do‘stlik” kanali nomi bilan mashhur bo‘lgan Kirov kanalidir.

Mazkur kanal Mirzacho‘l yerlarini sug‘orish, yangi ekin maydonlarini tashkil etish hamda hududda aholi yashash sharoitlarini yaxshilash maqsadida barpo etilgan. Kanal nafaqat irrigatsiya tizimining muhim qismi, balki Sirdaryo viloyati tarixida muhim o‘rin tutuvchi yirik bunyodkorlik obyekti hisoblanadi.

Asosiy qism Kirov kanalining tashkil topish tarixi



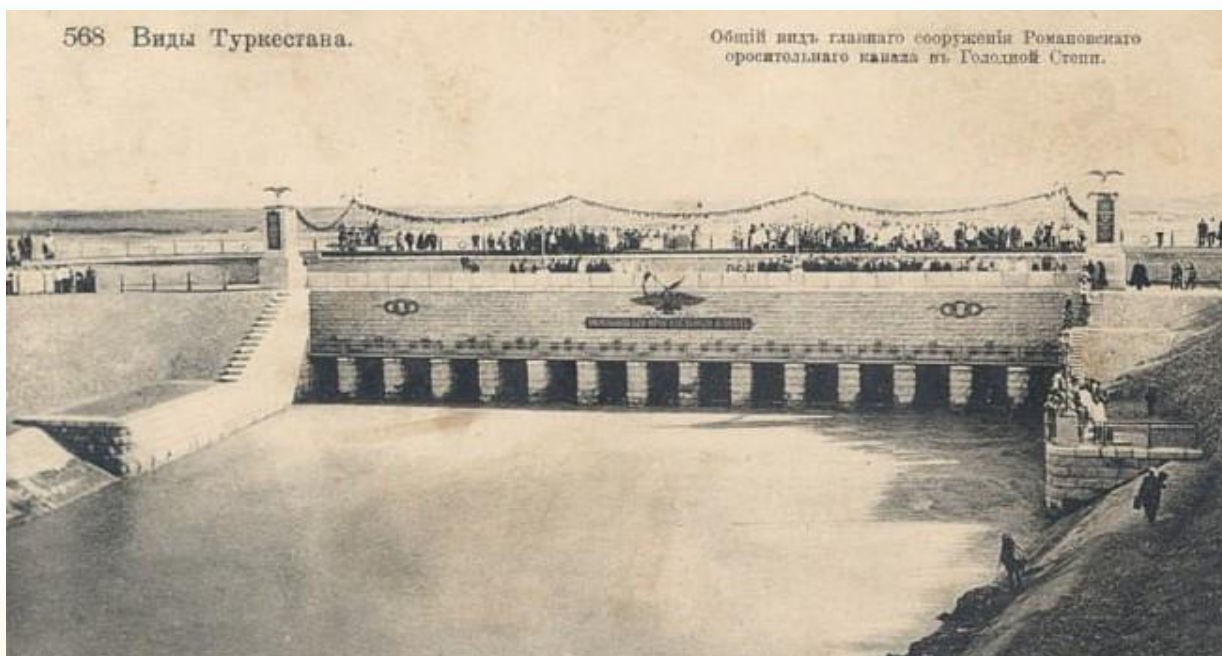
XX asrning o'rtalarida sobiq Sovet Ittifoqi davrida Mirzacho'l hududlarini o'zlashtirish masalasi dolzarb vazifalardan biri sifatida ko'rilgan. Chunki ushbu hududlarning katta qismi cho'l va suvsiz yerlar bo'lib, ulardan samarali foydalanish uchun yirik irrigatsiya tizimlarini yaratish zarur edi. Shu maqsadda Sirdaryo daryosidan suv chiqarish va cho'l hududlariga yetkazib berish uchun bir nechta kanallar qurildi. Ana shunday yirik loyihalardan biri Kirov kanali bo'ldi. Kanal qurilishi 1940–1950-yillarda boshlangan bo'lib, u Mirzacho'lning katta hududlarini suv bilan ta'minlash vazifasini bajargan. Kanal dastlab sovet davri rahbarlaridan biri nomi bilan "Kirov kanali" deb atalgan. O'zbekiston mustaqillikka erishgach, milliy qadriyatlarni tiklash va tarixiy nomlarni qayta tiklash siyosati doirasida kanal "Do'stlik" kanali deb atala boshlandi.

Kanalning iqtisodiy ahamiyati

"Do'stlik" kanali Sirdaryo viloyatining qishloq xo'jaligi taraqqiyotida muhim rol o'ynadi. Kanal orqali:

- paxta va g'alla maydonlari kengaydi;
- yangi fermer xo'jaliklari tashkil qilindi;
- sug'oriladigan yerlar hajmi ortdi;
- aholining ish bilan ta'minlanishiga imkon yaratildi.

Mirzacho'l hududlarining o'zlashtirilishi natijasida yangi aholi punktlari va qishloqlar paydo bo'ldi. Kanal suv ta'minoti orqali hududda bog'dorchilik va chorvachilik rivojlanishiga ham xizmat qildi.



Kanal qurilishidagi mehnat va bunyodkorlik

Kirov kanalining qurilishi katta mehnat talab qilgan yirik loyiha edi. Qurilish ishlarida minglab ishchilar, muhandislar va texnik mutaxassislar ishtirok etgan. O'sha davr texnik imkoniyatlari cheklangan bo'lishiga qaramay, qisqa muddat ichida kanalning asosiy qismi foydalanishga topshirilgan. Kanal qurilishi nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy ahamiyatga ham ega bo'ldi. Chunki cho'l hududlarga suv kirib borishi natijasida yangi yashash maskanlari barpo etildi va hududning infratuzilmasi rivojlantirildi.



Mustaqillik yillarida kanal faoliyati

Mustaqillikdan keyin “Do‘stlik” kanalini modernizatsiya qilish va suvdan samarali foydalanish masalalariga katta e’tibor qaratildi. Kanal bo‘yida:

- betonlashtirish ishlari amalga oshirildi;
- nasos stansiyalari yangilandi;
- suv tejovchi texnologiyalar joriy qilindi;
- ekologik muammolarni kamaytirishga qaratilgan chora-tadbirlar olib

borildi.

Bugungi kunda “Do‘stlik” kanali Sirdaryo viloyati qishloq xo‘jaligining asosiy suv manbalaridan biri bo‘lib qolmoqda.

Kanalning tarixiy va ma’naviy ahamiyati

“Do‘stlik” kanali xalqning mashaqqatli mehnati va bunyodkorlik salohiyatining ramzi hisoblanadi. Ushbu kanal orqali Mirzacho‘l hududlari obod maskanga aylantirildi. Shu sababli kanal nafaqat irrigatsiya inshooti, balki tarixiy meros sifatida ham qadrlanadi.

Kanal tarixi yosh avlodni mehnatsevarlik, Vatanga sadoqat va bunyodkorlik ruhida tarbiyalashda muhim manba bo‘lib xizmat qiladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, Sirdaryo viloyatidagi “Do‘stlik” kanali — sobiq Kirov kanali O‘zbekiston irrigatsiya tarixidagi muhim inshootlardan biridir. Kanal Mirzacho‘l hududlarini o‘zlashtirish, qishloq xo‘jaligini rivojlantirish va aholi turmushini yaxshilashda katta rol o‘ynagan. Bugungi kunda ham ushbu kanal viloyat iqtisodiyoti va dehqonchiligi uchun muhim ahamiyat kasb etmoqda.

“Do‘stlik” kanali xalqimizning bunyodkorlik salohiyati va suvdan oqilona foydalanish an‘analarining yorqin namunasi sifatida tarixda munosib o‘rin egallaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Asqarov A. O‘zbekiston tarixi. – Toshkent: O‘qituvchi, 1997.
2. Rajabov Q., Haydarov M. O‘zbekiston tarixi (XX asr). – Toshkent: Sharq, 2002.



3. Sirdaryo viloyati ensiklopediyasi. – Guliston: Sirdaryo nashriyoti, 2010.
4. Mirzacho‘lni o‘zlashtirish tarixi bo‘yicha ilmiy maqolalar to‘plami. – Toshkent: Fan, 1985.
5. O‘zbekiston Milliy Ensiklopediyasi. 3-jild. – Toshkent: O‘zbekiston Milliy Ensiklopediyasi davlat ilmiy nashriyoti, 2002.
6. Ahmedov B. O‘zbekiston irrigatsiya tarixi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2008.
7. “Sirdaryo haqiqati” gazetasi materiallari. 2015–2023-yillar sonlari.
8. O‘zbekiston Respublikasi Suv xo‘jaligi vazirligi ma‘lumotlari.
9. Mirzacho‘l hududlarini o‘zlashtirish va sug‘orish tizimlari bo‘yicha arxiv hujjatlari.
10. Internet manbalari:
 - O‘zbekiston Respublikasi Suv xo‘jaligi vazirligi rasmiy sayti: suv.uz
 - Ziyonet axborot-ta'lim portali
 - Lex.uz milliy qonunchilik bazasi